

El vestit blanc de l'anarquista

Maria Banal Pineda, primera regidora a l'Ajuntament de Banyoles el febrer del 1937

Text > **GEMMA BUSQUETS ROS**, periodista

Fotos > **ARXIU MIQUEL TALLADA BANAL**



Sempre li havia agradat aquell vestit blanc, tot i que assegurava que no era el més bonic que s'havia cosit perquè, com totes les noies criades en una dictadura, la de Primo de Rivera, havien d'aprendre més costura que lletra. Així, les tardes les passava a ca la Sisqueta, just davant de Can Racó, al número 3 del carrer de Baix de Banyoles, on la Maria Banal Pineda havia nascut l'1 de setembre del 1917. Excel·lia amb l'agulla i el didal i també amb els patrons i les teles. I tot i que la modista, amb les tardes acumulades, s'havia perfeccionat en el tall, era especial aquell vestit blanc i primavera, vaporós però amb mesura, amb un escot rodó, gens pronunciat, només prou per incloure el detall, el d'un coll amb llaç, que no era tibet com el d'un regal, sinó nuat com si es volgués desfer; com si així vestida es desnuessin les preocupacions i les obligacions es

Formava part de la Unió de Dones de Catalunya i es va ocupar de l'avitallament dels refugiats

>> *Maria Banal vestida de núvia.*

relaxessin. Per arrodonir l'elegància, es va calçar les mercenetes blanques amb les puntes negres dels diumenges. No era la núvia; ella es casaria de negre, com era costum als anys quaranta, amb Lluís Tallada, un militant d'Esquerra i barber d'Anglès que va conèixer al Seminari de Girona, quan tots dos estaven empresonats. Però aquell dia es va vestir de núvia per ser fotografiada a casa del retratista professional, com a record d'un moment especial, i és aquesta la imatge que quedarà per sempre d'una obrera de la fàbrica de les Saques, afiliada a la CNT i que el destí, capritx històric, va convertir en la primera dona regidora a l'Ajuntament de Banyoles l'1 de febrer del 1937.

Va ser quan el regidor Ricard Barberbas va dimitir del càrrec perquè la seva lleva havia estat cridada a files, i la CNT va designar com a substituïda una noia de dinou anys, portaveu sindical de les Saques, on treballava com a teixidora. Amb la guerra, la fàbrica de jute de la família Gimferrer, coneguda com «les Saques», es va col·lectivitzar i el germà de la Maria, Josep Banal, també treballador de la fàbrica més important de Banyoles, va formar part del consell d'empresa, juntament amb altres obrers. Les diferències també es van traslladar a casa. Maria Banal es va syndicar per defensar els drets laborals; va ser a la fàbrica on va prendre consciència política. Va ser una anarquista amb prou pes a la CNT local perquè assistís a l'enterrament de Bonaventura Durruti, el 23 de novembre del 1936. La impressió d'aquella ciutat dels prodigis que plantava cara al feixisme cridant a les barricades, apilant sacs i fent desfilar noies amb granotes blaves i màusers a l'espatlla era, per a una noia de comarques que passejava per la Rambla, la imatge d'un cap i casal «negre» i «polsós». Adscrita a la Comissió Municipal d'Assistència Social, Maria Banal formava part de la Unió de Dones de Catalunya i es va ocupar de l'avituellament dels refugiats, sobretot de les dones i els infants. El convent de la Divina Providència, requisat, es va convertir en el magatzem de queviures. També cosien roba per als soldats del front.

Dos joves amb motxilles vinguts d'Alacant van demanar fer nit a Can Racó

ser un dels cinc tinentes d'alcalde. El padrastrer també era el campaner del monestir i ni l'argument de «ser home de missa» el va salvar de ser afusellat, un cop acabada la guerra. Els mesos que va passar a la presó Maria Banal formen part de la repressió a una família amb víctimes al front: el cunyat, Josep Reig Mayoles, va morir a la batalla de l'Ebre el 20 de novembre del 1937.

En aquell temps d'incertesa entre la derrota i el pitjor que havia de venir, en què el roig i el negre s'afegien a les feixes de les utopies perdudes i es retiraven pel camí cap a França, Maria Banal va continuar ferma en el blanc de cor. Dos joves amb motxilles vinguts d'Alacant van demanar fer nit a Can Racó. Les tres dones de la casa, la mare i les dues filles, els van donar sopar i els van pujar a les golfes, on van dormir entre els sacs de blat de moro. L'endemà ja no hi eren, però la Maria es va trobar, entre els sacs, tres pistoles. Decidida, va omplir un sac de préssecs, hi va amagar les armes i se'n va anar a l'estany. Entre el llot, les aigües rovellades, encalmades i mudes guarden el secret.

«Les dones de Banyoles sabem votar.» Amb aquesta afirmació tan contundent, el titular del setmanari *El Lluidador* publicat el 9 de desembre del 1933 rebatia els arguments, tant de dretes com d'esquerres, en relació amb el sufragi femení, que es va exercir per primera vegada a les eleccions al Congrés del 19 de novembre del 1933. «[...] Es creien que les dones de Banyoles érem totes rates de sagristia. Anaven errats, i les dones podem anar soles.» Ho signava Meliu de les Saques, un pseudònim, però amb una veu de dona pionera, l'altaveu d'un feminisme anestesià, inexistents en un poble de minyones i menestrals, clos com les supersticions de què s'han fet llegendes. El 1933, Maria Banal tenia setze anys i a Can Racó la vida sindical era molt present. La seva mare, Maria Pineda, vídua de Narcís Banal, que era mestre d'obres i havia

mort d'accident construint Can Trull, s'havia tornat a casar amb Joan Tarrats, dirigent del Sindicat Agrícola, home de caràcter i seriós, que es feia respectar. La família Tarrats tenia camps, sobretot de fruiters. A l'inici de la guerra, Tarrats va

mort d'accident construint Can Trull, s'havia tornat a casar amb Joan Tarrats, dirigent del Sindicat Agrícola, home de caràcter i seriós, que es feia respectar. La família Tarrats tenia camps, sobretot de fruiters. A l'inici de la guerra, Tarrats va

mort d'accident construint Can Trull, s'havia tornat a casar amb Joan Tarrats, dirigent del Sindicat Agrícola, home de caràcter i seriós, que es feia respectar. La família Tarrats tenia camps, sobretot de fruiters. A l'inici de la guerra, Tarrats va



>> Banal quan era regidora a l'Ajuntament de Banyoles.



>> Amb Lluís Tallada el dia del seu casament.